

УДК 631.11:664.76(477.83)

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНІ МОЖЛИВОСТІ ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В АГРОПІДПРИЄМСТВАХ КАМ'ЯНКА-БУЗЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Я. Янишин, к. е. н., професор
Львівський національний аграрний університет

© Я. Янишин, 2014

Янишин Я. Экспортно-импортные возможности зерновиробництва в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району Львівської області

Визначено загальний організаційно-економічний характер аграрних підприємств Кам'янка-Бузького району Львівської області. Проаналізовано розвиток зерновиробництва та експортно-імпорتنних операцій в агропідприємствах району. Визначено агропідприємства, які є пріоритетними для розвитку галузі. Для вивчення середовища бізнесу, правових умов та визначення сильних і слабких сторін агропідприємств району і підприємств-конкурентів проведено SWOT-аналіз. За результатами дослідження сплановано подальший розвиток зерновиробництва та здійснення експортно-імпорتنних операцій в досліджуваному районі на майбутнє.

Ключові слова: зерновиробництво, агропідприємство, експорт, імпорт, планування.

Yanyshyn J. Export-import possibilities of grain production in the agrarian enterprises in the Kamjanka-Buzka district of Lviv region

General organizationally-economic character of agrarian enterprises of Kamjanka-Buzka district of Lviv region is certain. Development of industry of grain production and export-import operations is analysed by the agrarian enterprises of district, which are estimated as priorities for development of grain production in a district are certain. For the study of environment of business, legal terms and determination of strengths and weaknesses of agrarian enterprises of district and enterprises-competitors. The SWOT analysis is worked out. On the basis of the conducted research further development of grain production and realization of export-import operations are planned in the investigated district for the future.

Key words: grain production, agrarian enterprise, export, import, planning.

Янышин Я. Экспортно-импортные возможности зернопроизводства в агропредприятиях Кам'янка-Бузького района Львовской области

Определен общий организационно-экономический характер аграрных предприятий Кам'янка-Бузького района Львовской области. Проанализировано развитие отрасли зернопроизводства и экспортно-импортных операций в агропредприятиях района. Определены агропредприятия, которые являются приоритетными для развития отрасли. Для изучения среды бизнеса, правовых условий и определения сильных и слабых сторон агропредприятий района и предприятий-конкурентов проведен SWOT-анализ. По результатам исследования спланировано дальнейшее развитие зернопроизводства и осуществление экспортно-импортных операций в исследуемом районе на будущее.

Ключевые слова: зернопроизводство, агропредприятие, экспорт, импорт, планирование.

Постановка проблеми. Зерновий сектор Львівщини є важливою галуззю економіки області, що визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення регіону, зокрема продуктів переробки зерна і продукції тваринництва, формує істотну частку доходів сільськогосподарських виробників, визначає стан і тен-

денції розвитку сільських територій. Зерновиробництво є базою та джерелом сталого розвитку більшості галузей агропромислового комплексу та основою аграрного сектору.

Проблеми, які сьогодні існують в галузі, спонукають до узагальнення досвіду становлення та розвитку експортно-імпорتنних мо-

жливостей зерновиробництва, з'ясування сучасних світових тенденцій його розвитку загалом і на основі системного підходу визначення місця і ролі в економічному та соціальному відродженні українського села. Усе це визначило актуальність теми та необхідність дослідження проблеми підвищення ефективності зерновиробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у теоретичному осмисленні чинників і процесів, що впливають на зовнішньоекономічну діяльність аграрних підприємств, нарощування їх експорту, відіграють дослідження вітчизняних економістів А. М. Вілевич, О. В. Максимець [1], А. М. Кандиби [2], С. М. Кваші [3], П. Т. Саблука [4], О. І. Семенди [5], Д. К. Здоровцової [5], А. Л. Кредісова [6]. Особливості організаційно-економічного механізму аграрних підприємств показано в працях О. А. Козаченка [7] та М. Й. Хорунжого [8]. Висвітлення діяльності аграрних підприємств неможливе без аналізу ефективності виробництва продукції рослинництва, який детально зроблений у працях І. П. Кудінової [9]. Проте в сучасних умовах розвитку агропромислового комплексу України та Львівської області зокрема постає потреба в поглиблених дослідженнях процесів формування та нарощування експорту аграрного ринку.

Постановка завдання. Завданням нашого дослідження є аналіз зерновиробництва в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району Львівської області та планування їх експортно-імпортних можливостей на перспективу.

Виклад основного матеріалу. Збільшення виробництва зерна – основне завдання сільського господарства. Водночас із нарощуванням обсягів особливу увагу належить звертати на поліпшення його якості, розширення виробництва твердих і сильних пшениць, а також найважливіших круп'яних і фуражних культур.

Для успішного вирішення проблеми необхідно поліпшувати використання агротехніки, ширше впроваджувати високоврожайні сорти і гібриди, удосконалювати структуру посівних площ. Важливе значення мають ефективно використання добрив, розширення посівів на меліорованих землях і в зонах достатнього зволоження.

Виробництво – це частина процесу, що постійно оновлюється, і тому всі техніко-

технологічні та організаційно-економічні рішення можна приймати тільки на підставі аналізу достатньо повної і точної інформації про вимоги ринку, що очікуються, можливості і загрози зовнішнього середовища, слабкі та сильні сторони власної діяльності.

Організація виробництва сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях – це комплекс організаційно-економічних, технологічних і технічних заходів, спрямованих на раціональне використання трудових ресурсів, засобів і предметів праці та землі з метою одержання прибутку підприємством.

Сільськогосподарські товаровиробники, виробляючи свою продукцію в сучасних умовах, змушені шукати нові ринки збуту для того, щоб збільшувати обсяги виробництва, а відповідно й прибутки.

Кам'янка-Бузький район Львівської області агропромисловий. Сільське господарство тут спеціалізується на вирощуванні зернових культур (ячмінь, пшениця), цукрового буряку і льону, а також на виробництві молока і м'яса.

Промисловість району орієнтована на переробку сільськогосподарської продукції. Працюють підприємства легкої, харчової, деревообробної галузей.

Зрозуміло, що вдале географічне розташування – близькість Львівщини до кордону, а самого району до Львова – сприяє залученню інвесторів.

Самі підприємці також відзначають працьовитість і достатню фаховість людей, а також зусилля, які докладає влада для налагодження співпраці з інвесторами. Уже сьомий рік поспіль ТзОВ “Агро ЛВ Лімітед” та ТзОВ “Агро МаркЮкей” у Кам'янка-Бузькому районі за сучасними технологіями вирощують пшеницю, ріпак, цукровий буряк, кукурудзу та картоплю. Орендують у цьому районі майже 20 тис. га землі. Господарства вкладають у кожен гектар 16 тис. гривень.

Кожне аграрне підприємство, крім вузькоспеціалізованих, розвиває кілька галузей у певному співвідношенні (поєднанні). Залежно від економічної ролі, яку відіграють галузі в економіці підприємства, їх поділяють на основні, додаткові й підсобні. До основних відносять галузі, які формують виробничий напрям підприємства, його спеціалізацію.

Проаналізуємо структуру зерновиробництва агропідприємств Кам'янка-Бузького району (табл. 1).

Таблиця 1

**Структура зерновиробництва агропідприємств
Кам'янка-Бузького району Львівської області**

Агроформування району	Частка підприємств у валовому виробництві зерна району, %			Відхилення, +, -
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	
ПАФ "Галичина – 1"	4	2	2	- 2
ТзОВ "Нива"	5	3	2	- 3
ПАФ "Злагода"	7	3	2	- 5
ТзОВ "Загаї"	15	13	12	- 3
ДПДГ "ЛДСС"	8	4	4	- 4
ПП "Дархан"	10	12	12	+ 2
ТзОВ "Агро ЛВ Лімітед"	36	37	38	+ 2
ТзОВ "Агро МаркЮкей"	24	26	28	+ 4
Всього	100	100	100	

Основним чинником збільшення обсягів виробництва продукції землеробства є підвищення урожайності сільськогосподарських культур. Важливими чинниками, без яких не

проводять жоден аналіз будь-якого аграрного підприємства, котре займається рослинництвом, є розмір і структура площі посіву зернових (табл. 2).

Таблиця 2

Структура посівних площ у Кам'янка-Бузькому районі Львівської області

Показник	2010 р.		2011 р.		2012 р.		2012 р. до 2010 р., %
	га	%	га	%	га	%	
Зернові і зернобобові, всього, га	3907,0	100,0	4106,0	100,0	7696,0	100,0	196,9
Пшениця озима	1943,2	49,7	2795,0	68,0	3521,0	45,8	180,9
Пшениця яра	349,0	8,9	82,0	1,9	1456,0	18,9	417,1
Жито	169,0	4,3	87,0	2,1	39,0	0,5	23
Гречка	82,0	2,0	88,0	2,1	547,0	7,1	667
Кукурудза на зерно	845,0	21,6	998,0	24,3	2037,0	26,5	241
Ячмінь ярий	99,6	2,5	29,0	0,7	30,0	0,4	30,1
Овес	112,0	2,9	26,0	0,6	45,0	0,6	40,1
Просо	2,5	0,06	-	-	-	-	-
Інші зернові і зернобобові	14,4	0,3	1,0	0,02	1,0	0,01	6,9
Ріпак озимий	291,8	7,4	617,8	1,5	503,4	6,5	172,5
Ріпак ярий	34,8	0,9	20,0	0,5	501,0	6,5	1439,6

Структура посівних площ у Кам'янка-Бузькому районі у 2010-2012 рр. зазнала істотних змін. Зокрема площа під зерновими та зернобобовими зросла на 3789 га, а під житом, навпаки, зменшилася на 130 га. У вересні 2013 р. зернових і зернобобових у всіх категоріях господарств зібрано на площі 14211 га, що становить 87,5% від площі зби-

рання зернових культур. Це забезпечило виробництво зерна в кількості 52673 тонн.

Для кожного підприємства, що розвивається, рано чи пізно настає момент, коли його починають не задовольняти характеристики вітчизняного ринку, політичний клімат чи економічні умови в державі. Тому більшість великих підприємств починає реалізувати

свою продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Агропідприємства Кам'янка-Бузького району використовують такі канали реалізації: держава (19%), переробні під-

приємства (25%), ринок (39%) та населення (17%). Проаналізуємо динаміку експорту зерна (пшениці) в Кам'янка-Бузькому районі на прикладі ТЗОВ "Агро ЛВ Лімітед" (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка експорту пшениці в ТЗОВ "Агро ЛВ Лімітед"

Країна	Кількість реалізованої продукції, ц			2012 р. до 2010 р., %
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	
Великобританія	19850	31149	28890	145,5
Польща	12500	26650	21540	172,3
Казахстан	9750	23700	16546,3	169,7
Росія	25690	35880	34600	134,7
Разом	67790	117379	101576,3	149,8

У 2012 р. порівняно з 2010 р. ТЗОВ "Агро ЛВ Лімітед" реалізувало пшениці за кордон на 49,8% більше. За досліджуваний період на 45,5% зріс експорт пшениці у Великобританію, на 72,3% – у Польщу, на 69,7% – у Казахстан, на 34,7%. – у Росію. Найбільший обсяг пшениці це підприємство експортує в Росію. Для вивчення бізнес-середовища, пра-

вових умов, сильних і слабких сторін свого підприємства і підприємства-конкурента, а також комплексних взаємовпливів розглянутих чинників проводять SWOT-аналіз.

Спочатку сформуємо перелік слабких і сильних сторін в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району, а також загроз і можливостей (табл. 4).

Таблиця 4

SWOT-аналіз агропідприємств Кам'янка-Бузького району

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сприятливі ґрунтово-кліматичні умови. 2. Вирощування високоякісних сортів. 3. Вигідне географічне розташування. 4. Широкий асортимент продукції. 5. Сприятливий мікроклімат підприємств. 6. Потенціал розвитку галузі. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відсутність досвіду у здійсненні ЗЕД. 2. Слабка матеріально-технічна база. 3. Ненаалагоджена маркетингова, збутова та цінова політика. 4. Відсутність підтримки з боку держави. 5. Некваліфіковані працівники 6. Відсутність служби маркетингу. 7. Неоперативність митного оформлення товарів.
Можливості	Загрози
<ol style="list-style-type: none"> 1. Виробництво екологічно чистої продукції. 2. Збільшення доходів підприємств. 3. Залучення іноземних інвесторів. 4. Захоплення певної ринкової ніші. 5. Отримання досвіду у здійсненні ЗЕД. 6. Розширення ринків збуту. 7. Підписання вигідних угод. 8. Пошук партнерів. 9. Зміцнення матеріально-технічної бази. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока конкуренція. 2. Витіснення із ринкової ніші. 3. Втрата позицій на внутрішньому ринку. 4. Зменшення ціни на зернову продукцію. 5. Втрата якості продукції під час транспортування. 6. Неефективний канал реалізації.

У рамках SWOT-аналізу необхідно визначити не тільки можливості та загрози зовнішнього середовища підприємств, а й виявити ймовірність використання та вплив обраних можливостей і загроз на результати діяльності підприємств.

Прогнозуючи врожайність, а також аналізуючи її тенденції, користуються методом екстраполяції: знаходження наступних рівнів динамічного ряду за відомих попередніх. Перевага цього методу полягає в доступності розрахунків. Результати обчисленої за цим

методом прогнозованої врожайності особливо дієві, коли середньорічні темпи її приросту не зазнають суттєвих змін у часі.

Недоліком є те, що метод зовсім не враховує вплив окремих чинників на врожайність. Тому в господарствах найчастіше застосовують метод планування врожайності за вже досягнутим її рівнем на підприємстві, у передових господарствах зони, за даними державних сортодільниць, дослідних станцій (за середніми даними). Враховують також вплив на врожайність змін основних чинників, що її

визначають (сорт, добрива, технологія тощо). Програмування врожайності передбачає розробку програми, тобто оптимального кількісного поєднання керованих чинників з урахуванням некерованих погодних умов, які в системі технологічного процесу забезпечують одержання планової врожайності за найефективнішого використання наявних ресурсів.

Зробимо прогноз урожайності зернових культур в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району на 2014 рік (табл. 5).

Таблиця 5

Прогнозування урожайності зернових культур в агропідприємствах Кам'янка-Бузького району

Показник	2011 р.	Прогноз на 2014 р.	Відхилення, +, -
Зернові і зернобобові всього	53,5	62,7	9,2
пшениця озима	57,0	69,5	12,5
пшениця яра	47,2	58,4	11,2
жито	17,7	18,6	0,9
гречка	6,9	7,1	0,2
кукурудза на зерно	66,1	72,6	6,5
ячмінь ярий	51,9	68,8	16,9
овес	10,04	11,9	1,86
просо	-	-	-
інші зернові і зернобобові	5,0	7,0	2,0
ріпак озимий	28,6	29,6	1,0
ріпак ярий	25,8	34,4	8,6

Результати прогнозування показали, що у 2014 році урожайність зросте в середньому на 10%.

За результатами проведених нами досліджень (2010-2012 рр.) встановлено, що найбільш ефективною є інтенсифікація технології вирощування на основі оптимізації агротехнічних заходів, а саме системи захисту рослин, проведення позакореневих підживлень і передпосівної обробки насіння. Економічну оцінку моделей технологій вирощування зернових проводили згідно з технологічною картою вирощування. У підрахунках використовували ціни за 2012 рік. Проведений аналіз економічної ефективності різних моделей технології вирощування зерна в 2010-2012 рр., в основу яких закладено різний рівень позакореневих підживлень, двох систем захисту – традиційної та інтенсивної, різниця між якими полягала в застосуванні обробки посівів інсектицидом та фунгіцидом, використання інокулювання насіння

стандартним штамом, показав певні відмінності економічних та енергетичних характеристик. При цьому рівень основних економічних показників (собівартість, прибуток, рентабельність) визначався абсолютними величинами витрат і вартості продукції.

Планування експортно-імпортних операцій є об'єктивно необхідним для будь-якого підприємства. Це визначається насамперед:

- прагненням підприємств, функціонуючих в умовах глобалізації ринку, одержати додатковий прибуток за рахунок повнішого використання переваг міжнародної праці, міжнародної економічної інтеграції;
- намаганням передбачити несприятливі впливи зовнішніх чинників, різноманітні обставини, котрі можуть скластися на світовому ринку;
- необхідністю прогнозування свого майбутнього. Для цього важливо визначити, яким буде ринок у майбутньому, як розвиватиметься підприємство, чого чекають споживачі.

вачі від нього, які його можливості у збільшенні експортного потенціалу, обсягу продажу тощо.

Визначаючи бажані і можливі орієнтири своєї майбутньої діяльності на світовому ринку, підприємства тим самим зменшують можливість непередбачених впливів зовнішніх чинників, ступінь ризику, пов'язаного з їх діями.

Висновки та перспективи подальших наукових пошуків. Отже, можемо дійти висновку, що сільське господарство Кам'янка-Бузького району Львівської області спеціалізується на вирощуванні зернових культур (ячмінь, пшениця), цукрового буряку і льону, а також на виробництві молока і м'яса. Площа сільськогосподарських угідь району станом на 2012 рік становила 18315 га, якими розпоряджаються вісім підприємств, що займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою та реалізацією.

З 2010 до 2012 року галузь зерновиробництва у Кам'янка-Бузькому районі очолювали ТзОВ "Агро ЛВ Лімітед" (38%) та ТзОВ "Агро МаркЮкей" (28%), які з року в рік нарощують його обсяги.

У 2012 р. порівняно з 2010 р. ТзОВ "Агро ЛВ Лімітед" реалізувало пшениці за кордон

на 49,8% більше. За досліджуваній період на 45,5% зріс експорт пшениці у Великобританію, на 72,3% – у Польщу, на 69,7 % – у Казахстан, на 34,7 % – у Росію. Найбільший обсяг експорту пшениці підприємство скеровує у Росію.

Протягом 2010-2012 рр. експортні операції у ТзОВ "Агро ЛВ Лімітед" є ефективними, оскільки, незважаючи на меншу собівартість реалізованої продукції на внутрішньому ринку, отримана виручка від реалізації на зовнішньому перекидає всі витрати господарства і приносить значно вищі доходи, ніж реалізація зерна на внутрішньому ринку. Тому з кожним роком експортний потенціал господарства зростає.

На перспективу підприємствам району необхідно використовувати інтенсивні та новітні технології виробництва зернових, що дасть змогу збільшити урожайність, обсяги виробництва, а відповідно й прибуток.

Отже, основне завдання організації виробництва сільськогосподарської продукції в аграрних формуваннях полягає в тому, щоб якнайкраще поєднати предмети і знаряддя праці, а також саму працю, щоб перетворити предмет праці на продукт необхідних властивостей з найменшими витратами робочої сили і засобів виробництва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Вілевич А. М. Аналіз зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / А. М. Вілевич, О. В. Максимець. – Львів : Афіша, 2004. – 140 с.
2. Кандиба А. М. Зовнішньоекономічна діяльність в агропромисловому комплексі : підручник / А. М. Кандиба. – К. : Урожай, 2004. – 208 с.
3. Кваша С. М. Конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку / С. М. Кваша // Економіка АПК. – 2006. – № 5. – С. 99-104.
4. Саблук П. Т. Основні напрямки розроблення стратегії розвитку агропромислового комплексу в Україні / П. Т. Саблук // Економіка АПК. – 2008. – № 5. – 3 с.
5. Семенда О. І. Аграрна економіка : підручник / О. І. Семенда, Д. К. Здоровцова. – Умань, 2005. – 318 с.
6. Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. / [за ред. А. Л. Кредісова]. – К., 1997. – 448 с.
7. Козаченко О. А. Організаційно-економічний механізм управління виробничими процесами підприємства та його дія в ринкових умовах / О. А. Козаченко // Агроінком. – 2008. – № 1-2. – С. 44-47.
8. Хорунжий М. Й. Організація агропромислового комплексу : підручник / М. Й. Хорунжий. – К., 2004. – 321 с.
9. Кудінова І. П. Ефективність виробництва продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах : дис. ... канд. екон. наук / І. П. Кудінова. – К., 2004. – 240 с.

